

Nyugat · / · 1930 · / · 1930. 11. szám

NYIRŐ JÓZSEF: GYÓNOM A MINDENHATÓ ISTENNEK

Hullafoltos, vénhedt, homályos imádságház ez a mi kis templomunk, melyben első bírói ítéletemet ki kell mondanom. Szürke, kietlen kőcsontváz, nedves falain kiütött a zöld nyirok. Repedezett, vedlett, szúette, homályos, amelyben minden porba szakadt. A vörösre mázolt faszentek idétlenül előrenyújtják kezeiket, melyekről letöredezték az ujjak, s a primitív képek szemeit megette a salétrom. Az oltár feletti ismeretlen szentbarát szobor kámzsájában félvak verébfiókák tátogatnak sárga csőrükkel. Egyik tövében a harangozó, másik tövében a halál alszik a hívesben. A gyámfalak erőtlenül dűlnek a százados épület oldalának, s a piszkos ablakokon soha nem hull be a napfény. Ódon, terhes látvány. Egész élethosszra kimerül, aki csak látja.

A hideg végigborzongat, amikor belépek, hogy az első gyóntatást elvégezzem. Szombat délután van. Az emberek már hazajöttek a mezőről. Nehány vénasszony térdel a padokban és az esteledés homályában olyanok, mintha a kriptából korán feljött szellemek volnának. A gyóntatószék homlokán sárga bendő-lámpa ég ernyed, gyér fénnel. Ez is micsoda ijesztő bűnkaporsó, recsegő, ódon, vak trónus. Úgy látszik, még a sevillai zsinat idejéből való. A szakadozott láncú üveglusztéron egyetlen gyertya veti rá szomorú fényét a vén padokban ülők bűnbánati csendjére. Némán jönnek, mintha nem emberek, csak árnyak volnának.

Ki lesz az első? - izgat a gondolat és különös érzések között ülök, stólával árnyalt szemeimet nem merem a közeledőre emelni.

Egyik árny felemelkedik, lassan közeledik, mélyet sóhajtva térdre ereszkedik. Fületem a gyónószék rácsához hajtom, de szívem izgatottan dobog. Félek is és azt hiszem, sápadt vagyok. Csodálkozom saját vakmerőségemen, hiszen Isten helyett ültem le bocsátani, büntetni ismeretlen életek és sorsok felett ítélni. Szeretnék elfutni, de a belső izgalom leigáz, két térdem egymáshoz verődik és feszülten várok... Forró lehellet éri fületem és egy tompa emberi hang belesuttog:

- Gyónom a mindenható Istennek... és neked, lelki atyám, ki Isten helyett vagy...

Ismeretlen, meglelt, komoly férfi beszél, kinek fia lehetnék. Alázatos, megtört, nyugtalan és bűnös. Bajsza fületem csiklandja. Röpké büszkeség fut át öntudatomon, de olyan elevenen, hogy még a testem is egyenesre szilárdul tőle és azt gondolom, hogy milyen nagy emberré lettem... Az egész világon milliók fognak lábaimhoz hullani, kik vígasztalást és bocsánatot várnak. Üdvöt és kárhozatot oszthatok fehér kezem mozdulatával, örömet gyujthatok a szemekben, vagy fényeket olthatok ki. Egyetlen ökölcsapással bezúzhatom a vigyorgó ördög fogait, pár latin szóval letörhetem a tragédiák világsötétítő szárnyát, porba dönthetek és porból teremthetek éppen, mint Ő, az - Isten... Belső elégtételt érzek és titkon örülök, mikor az erős, de megalázott férfiember tompán, fakón a bűnvallásra szánja magát.

- Loptam...

Kissé megtorpan és keserűt nyel utána. Ez a kedvező pillanat, hogy rácsapjak a bűnre:

- Mit lopott?...

- Pénzt.

- Szegénytől, vagy gazdagtól?

- Elég szegénytől.

- Sokat... lopott?

- Öt forintot.

Szaggatottan felel, arcaink egymás mellett vannak és érzem, hogy az övé minden kérdésemre forróbb, szinte átsüt a köztünk levő farácson.

- Miért lopott? Nem félt az Istentől?

Az utolsó kérdés rossz volt. Az ember hallgat, elzárkózik: Mikor lopott, nem jutott eszébe, de most fél az Istentől, mert nem a Jóságost, a Büntetőt látja.

- Ki kell tárni őszintén a lelkét, - bíztatom, - hiszen Ő úgyis tud mindent.

A vallomás önkéntelen, mindent sodró elszántsága már eltűnt. Akadozik és kendőzi, szépíti, titkolja önmagát. Szavai hidegebbek lesznek és végül, vagy elromlik a bűnbánat mély, megnyugtató hangulata, a gyónás újjáteremtő, erőadó megnyugvása, vagy - hazudni fog. Megrettenek, hogy az első lélek, ki hozzám fordult, csalódní fog. Meleg, együttérző, bátorító hangon, kis lelki kelepécét állítok neki. Tudom, hogy észre sem veszi, hiszen tanulatlan, egyszerű, falusi ember.

- ...De ugy-e, az a szándéka, hogy az okozott kárt megtéríti és a pénzt visszajuttatja mert csak úgy bocsátja meg a Jóisten a bűnét . . A férfi homloka lemondóan megkoppan a gyónó rácson:

- Nem tudom visszaadni.

Nehezen szakad fel a szó melléből.

- Akarnám, de nem tudom. Esett, szegény ember vagyok én, lelkiatyám. A Csedő úr marháit őrzöm a havason. A mult hétön valami erdőllő emberek mentek szekérrel a vágottba, s egyik azt kiáltta neköm, hogy: - «János, hé, eridj haza, mert meghót a feleségöd!» - Nagy szaporán hazamegyek, s hát látom, hogy igazat mondtak. Két árvám maradt, s mind kicsidek. Egy falat kenyér a háznál nem vót... Két napig néztem, hogy éheznek az ártatlanok, s akkor éccaka... elmentem hazulról... Loptam, mert heába kértem, nem adtak... Nem adtak... S ha már fel nem ódoz, én menyek is, tisztelendúr, mert én ez ántivilágban azt a pénzt visszaadni nem tudom... Nem én...

Mozdult is nehezen, leverten, hogy távozzék. Ijedten szóltam rá:

- Maradjon...

Visszaereszkedik térdeire és vár. A valóság előtt tudományom cserben hagyott. Törtem a fejemet, hogy megoldást találjak.

- Egyszerű, - vidultam fel a mentő ötletre és a zord életű bűnöshöz fordultam.

- A kárt meg kell téríteni és ha nem tudná, - én lehetővé teszem, hogy lelki vigasz nélkül e szent helyről ne távozzék.

Az ember minden idegszálát megfeszítve várakozik: Mosolyogva, drága, meleg lelkekényszertől

hajtva nyúlok a zsebembe és előveszem majdnem minden pénzemet, egy papir ötforintost. Ujjaim közt összesodrom és áttolom a sárga, töredezett rácson.

- Itt van az öt forint - és adja vissza a károsultnak...

A gyónó ember mohó örömmel kap utána, kisimítja, megnézi, szemei a sötétben felvillannak. A pénz látása megzavarja, szólni sem tud. Titokban figyelem és - belül büszke vagyok magamra.

- Sorolja csak fel tovább a bűneit.

Katonásan kihúzza magát, mint akit álmából költöttek fel és hirtelen összeszedi gondolatait. Már csak mímeli a magavádló gyónót, szórakozott és tisztán tudom, hogy máshelyt jár az esze. A pénz tette. Majd elmúlik - gondolom - és figyelőn visszaereszkedem a gyónószék könyöklőjére.

- Kárinkottam - dörmögi az ember.

- Hányszor?

- Nem es tudom, istállom.

- Sokszor?

- Abbiza, elég sokszor...

Újabb sóhajrással jelzi a bánatot, s utána hidegen darálja:

- A hatodik parancsolat ellen es vétkeztem...

- Gondolatban?

- Búmot se mondanám, ha csak gondolatban...

Magam is elpirulok, mikor felteszem a kérdést, de elő van írva, hogy a bűn minőségét tisztázzuk:

- Más feleségével?

A rongyos baromőrző ember alázatos hangja megércesedik, s keményen visszavágja:

- Magamot vádolom, de mást nem...

És összeszorított szájjal megátalkodik. Csak a következő bűnőknél mutatja, hogy újra megtört, még bensőségebb, de csak színleg és alig várja, hogy a konfessziót befejezze. Nem láthatok a veséjébe és szinte megkönnyebbülten hallgatom, hogyan igyekszik a bűnbocsánat partjaira kapaszkodni.

«Teljes szívemből szánom és bánom minden bűnömet... Fogadom életem jobbulását, kérek ezért idvességes penetenciát és feloldozást...»

Most rajtam a sor, de - Istenem - mit mondjak? Néhány hideg, iskolás intelmet elrebegek. Érzem, hogy szavaim erőtlének, nem világítják be a mély árku élet titkait s e havasi pásztor vasidegei meg sem rezdülnek tőlük. A durva testből képtelen vagyok a lélek erőtlén szárnyait kitépni, s az erdei tüzekből szőrös, fekete mellkasban megátalkodott szívet új, tiszta életritmusokra indítani. Robusztus, darabos ember ez, kit, ha a legteljesebb megigazulás percében meg is halna és üdvözülne, csak arra lehetne használni, hogy izmos testével húzza Isten szekérét, de angyalként felette lebegni képtelen volna.

Az első gyóntatásom az én vereségem és kissé tehetetlenül recitálom a feloldozás formuláját:

«A mi Urunk Jézus Krisztus oldozzon fel téged és én az ő tekintélyével feloldozlak a bűnök minden bilincséből...»

Az ember megcsókolja a kicsüngő stólat, lassan eltűnik és új árny ereszkedik lábaimhoz.

«Gyóνομ a mindenható Istennek...»

A bűvös faköpeny recseg a bűnök terhétől, melyek durvák, darabosak, együgyűek és meztelenek. Mindenik egy-egy öklütés az Isten mellén. Szürke sziklák, melyek komoran fekszenek az emberi életen. Egyszerűek. Hiányoznak a démoni szándékok finom kultúrájú, szédítő távlatai a lélek labirintusainak titka, nem az intellektussal megtámadott Isten elleni harc raffináltságainak kábító lehetőségeivel kell birkóznom, hanem csak primitív harapás mindenik a szíven. Nyomukban mégis az életrejtelmekbe látok, az emberek sötét munkája mögé. A gyóntatószék lassan átforrósodik a szűzességsiratásoktól, a boldogság, nyugalom utáni kemény törtetéstől. Aljasságok, gázságok, házasságtörések, kenyéréhség; ismeretlen veszedelmek szállanak felém a forró szavak gőzéből. Mindenik egy-egy viperacsípés a lelkemen. Beleborzongok és önkéntelen elítélem. Nem tudom megérteni, hogyan lehet a végtelenül jó Istent ennyire bántani és haragomban szeretném kárhozatra taszítani őket. Korholom és kinzom szegényeket túlhajtott buzgalomból, a csak betűkből ismert élet tudatlanságával, könyv-bölcsességgel.

- Csaltam, raboltam, paráználkodtam, hamisan esküdtem, rágalmaztam, más becsületébe gázoltam, gyűlölködtem, haragot tartottam, gyújtogattam, kárt tettem, ahol csak lehetett, mindenütt ártottam, Istent számba se vettem, mértéktelen voltam, soha nem imádkoztam, embert, állatot kínoztam, gyilkoltam... - és ki tudná, hogyan folyt tovább a szájakról a fekete patak.

Ezeket a vétkeket is jórészt csak könyvből ismerem. Csak nevüket hallom és valójában azt sem tudom, hogy miket bocsátok meg Isten nevében. Amig el nem követtem, nem tudom, hogy mi az. Honnan sejtsem, hogy mit jelent késsel lesni hónapokon keresztül azt, akit gyűlölök és a siket, vörös vérzúgásban reszketni a bosszúvágytól, eladni testet, lelket, nem törődni sem földi, sem égi büntetéssel, csak szomjazni a vérre, élete, megkínzása, meggyötrése, összezúzása után; érezni öklünkben a túlhabzó, kielégítetlen erő édes fájdalmát és a szenvedély romboló

extázisában rávetni magunkat embertársunkra és a vérétől lecsillapodni?... Honnan tudom, mi az: futni a kijózanodás félelmében, erdőkön bujkálni ólmos arccal, kaini lelkiismerettel, bitanggá vetett sorsban és végül elsorvadt testtel, borzasztó belső ronccsal odazuhanni egy fekete reverendácskával takart gyermek-pap lábaihoz és egyszerűen azt mondani: - Öltem... Mit is sejtem, hogy mi van a házasságtörés szégyene mögött? Mi az a szűnni nem akaró kín, a meggyalázott test lemoshatatlan szennye, a folytonos titkolás nehéz félelme és mindig rágondolni, mert mindig látom, akit megcsaltam, a hitvesi hűség összeomlása, magam megvetése, egy eljátszott élet sívársága, pusztulás, amikor még az imádságot is hazugságnak érzem, melyre ártatlan kicsinyeimet tanítom?... Hogyan mérhetném meg a szakadékokat, ahol az emberek belső útjai vezetnek, amelybe öngyilkosok beleugranak, a végtelen nyomor és szenvedés viskói között járók kínját, kiknek minden lépésre egy-egy hajszála megőszül?... Egyetlen mentségem, hogy Istenre bízhatom őket. Én csak felemelt kezű, feloldozási formulát mondó, gyenge gyermeke vagyok.

Istenem, milyen borzasztó ez a gyóntatószék!

«Gyónom a mindenható Istennek», - hallom újra.

Bűne sincsen annak, aki mondja. Az élet ismeretlen áldozata, eltiprott névtelen, az emberi jószág összetört drága edénye, akin tragédiák viharzottak végig, szegénységében elégette már a betlehemi jászol-fáját és Krisztus keresztjét is. Minden este szemfedővel takarózik és övéinek pár sírhalma minden vagyona. Elfogyott erejű, tehetetlen drága jó lélek, kinek testileg is csak az a kicsire szabott, kerek ostyadarab a tápláléka, melyet reggelenként buzgón megáldozik. A hit csodája, hogy még él. Nem bűnbocsánatért, új erőért gyónik. Már életében öreg imádságos könyvvé vált. Elhagyatott, társtalan, szomorú és olyan finom, hogy a legkisebb szellőre is vérzik a lelke... Egy összeomlott világ alatt vergődik, s a némasága a legszörnyebb jaj, mit valaha hallottam... Mit mondjak neki? Kifogy a szó a számból, lelkem didereg és semmi súlya, melege, kegyelme nincsen ígémnek:

- Bízzék Istenben!... Ő nem hagyja el...

- De hiszen csak ez tart életben, - suttogja elhalón.

Szent ő, a szegénység szentje, kit soha szentté nem avatnak... De talán a poraiból nőtt virágocská mégis ékeesebb lesz, mint a többi. Bizony elhagyta őt az Isten, úgy érzem és elsápadok a gondolattól, hogy mikor másoknak bűnöket bocsájtok, magam vétkezem.

És minden egyes gyónó-gyermekeim újabb vereségem.

Érzem, hogy nem tudok bekapcsolódni rejtett világukba. Minden sóhajtáshoz testvért kellene sóhajtanom, szívük terhét velük viselni, erős karjaimba emelni őket, hitet hittel, kínt kinnal, testet testtel, lelket lélekkel, sorsot sorssal támogatni. Át kellene ölelni mindannyiukat és a saját varázslatomba vonni. Hiszen a halott is csak úgy tudna pihenni, ha mellé fekhetném. Már nem én élek, hanem ők élnek én bennem és én élek őbennük... De ingatag kicsi fiú vagyok, ki tehetetlenül tatom a számat a vezérletemre bízott nyájacská élén.

Milyen szerencse, hogy nem én, hanem Isten gyóntat!...

Ernyedt, fáradt vagyok. Valaha izgatott a kíváncsiság, hogy miket gyónhatnak meg az emberek. Vágytam belenézni a rejtett titkokba, a leleplezett emberbe, férfibe, nőbe, - különösen a nőbe, - mikor leteszi az álarcát és fölébük akartam kerekedni ezzel az egyetlen szóval: - Ismerlek. Előttem nem hazudhatsz magád kiválónak, önmagadnál többnek, a test külső varázsa mögött, kultúrád, tudásod, művészeted, csaló modormázad mögött látlak. Elszakíthatatlan viszony szövődik köztünk és érezni fogod a lelki függőséget... És most látom, hogy minden megvallott bűn, halott bűn, alighogy kimondták, már el is feledem, és alig várom, hogy vége legyen az egész tortúrának. Bár soha se kellene gyóntatnom. Csak a magam tehetetlenségét érzem és a belém írt panaszok, bűnök, kínok, küzdelmek fájnak, kiábrándultam az emberből és ha személyesen beszélhetnék a Teremtővel, azt mondanám róla: - No, nem nagy dicsőségedre válik, hogy megteremtetted.

Magammal azonban mégis meg vagyok elégedve. Szentül meg vagyok győződve, hogy sok jót tettem, embereket vígasztaltam, megnyugtattam, lelkeket támogattam és új erővel megajándékozva útnak indítottam. Kevés pap tudná ezt megtenni rajtam kívül. Szorongásaim elmúlnak és érzem, hogy a gyónási titok komoly szigiluma mögött ritkán állott olyan nagy ember őrt, mint én. Szinte sajnálom is már, hogy az utolsó gyónó jön. Csak jöjjön. Hamar megölöm kis fekete bolháit, melyek az ördög irhájáról lelkére szökdöstek. Már morgom is az előkészítő áldásformulát, de az ember hallgat, nem siet mondani: «Gyónom a mindenható Istennek...» Vár, küzködik. Segítségére sietek barátságosan megejtő kedvességgel:

- Mikor gyónt utoljára?
- Az előbb.
- És valamit elfelejtett meggyónni?
- Nem én, istálom.
- Akkor miért jött?

Az ember még mélyebbre süti le szemeit.

- Visszahoztam a pénzt.
- Miféle pénzt?
- Az öt pengőt, amit a tisztelendúrától kaptam, hogy a lopást adjam meg. Tessék! - És már erőlteti is át a gyónószék rácsán.

Tájékozatlanul kérdezem.

- De miért hozta vissza?

- Én csak azért, - sírja a havasi ember, - hogy amíg a penitenciát imádkoztam a padban, eszembe jutott, hogy Ferenckének kiszakadt a bocskorkája, Márikámnak kicsi rékli kéne, s én abbahejbe tudtam, hogy a lopást soha meg nem adom. Tessék a pénze, tisztelendúr; mert én újból nem akarok vétkezni, és ha már így van, vegye vissza a felódozást, és az én Istenem segítse meg, vezérelje, hogy haladhasson a pályáján és fizesse meg irántam való jóságát, mert mi többet nem találkozunk. Még az éjjel megyek a havasba. No, engedjen meg az alkalmatlankodásért...

Nagy, nehéz léptekkel elment.

Úgy éreztem, mintha villám ütött volna a szívembe. A vén templomban már senki sem volt. A gyónók elfogytak. Szégyenkezve letettem a violaszín stólát, kiemeltem nyakamból a karinget és egyedül, elhagyottan állottam.

A luszteren még párat pislogott a leégett gyertyavég és azután elaludt az is.

Ráborultam az utolsó padra, s lázasan mondani kezdtem a Vespere himnuszát:

«Expelle noctem cordium

Absterge sordes mentium.»

«Úzd el a szívek éjjelét, töröld el hát fejünk szennyét...»

A templomra csend borult és fölöttem álmában sejtelmesen sóhajtott a nagyharang...

*

Úgy mentem haza, hogy senki se lásson.

Az ég felettem csillagot virágozott, a csendes parasztházak fehérén aludtak. A hegyek felől távoli dörgés morajlik, a munkától fáradt nép már pihen, a havasok fölé komor, fekete fantáziák szállanak.

Sokáig elnézem a szobámban, hogyan muzsikál a lámpám üvegje és lassan megnyugszom, izgalmam lecsendesedik. Lefekszem és ágyamból hallgatom, hogy az ajtó küszöbén fekvő kutyám úgy horkol, mint egy breváriumát végző vén kanonok.

Jóval éjjél után megverik az ablakomat. Felriadok.

- Ki az?

- Az egyházi. Tessék jönni, mert beteghez kell menni. A kicsi tisztelendurat kívánta...

- Menjen csak előre, Mihály bácsi a templomba és készítsen elő mindent. Pár perc múlva én is ott leszek, - kiáltom vissza.

Gyorsan öltözködöm. Halálveszély van, hogy ilyen későn hívnak és esetleg csak pillanatok választanak el egy lelket a pokoltól, vagy mennyországtól... Rohanva igyekszem a templomba. Az oltáron a szentségház tövében már két szál gyertya ég. Izgatottan veszem magamra a szent ruhát. Nyakamba akasztom a szentségordozó selyem zacskót és a vattával bélelt ezüst szelencében elhelyezem az oltári szentséget. Mihály bácsi viszi a szent olajokat és tartja a kézilámpát.

Födetlen fővel haladunk a néptelen úton, csak a kis csengettyű szól, hogy az Úr Jézus haldoklóhoz siet. Az egyházfi megpróbál beszélgetni:

- Az este még semmi baja nem volt. Hátra ment a havasba, s a sötétben valahogy félrelépett és lezuhant a mélységbe. Úgy hozták haza lepedőben...

Rászólok, hogy hallgasson, s csendben megyünk tovább.

Lent a falu végén, egy kicsiny házban ég a lámpa, fénye küzd a sötétséggel, mint a kihúnyó élet. Itt várnak rám. Öles léptekkel sietek, szinte rohanok, mellemen Krisztussal és végre elfúlt lélekzettel megérkezünk.

«Békesség e háznak:»

«És a benne lakóknak», - felelik a könyörületes szomszédok. A festetlen szalmaágyon véres férfi fekszik. Hörög és küzd, birkózik a kínokkal. Nem ismerem, sohasem láttam, de a pap és halál ne nézzék a nevet. Egy ember, egy haldokló. Az oltári szentséget elhelyezem a szegényes fenyőfaasztalon és mindenkit kiküldök a szobából. Egy asszony megfogja a kanapén kuporgó, szepegő két kis gyermek kezét:

- Gyertek, Ferencke, Márika!

A nevekre megrendülök. Nem ismerem, de tudom, hogy az én első gyónóm. Fejéhez telepszem és ő már mondja is magától, utolsó erejének halálos megfeszítésével:

- «Gyónom... a... mindenható... Istennek...»

Halvány vérbuborék zárja el ajkait.

- Ne, ne beszéljen, - intem, - csak bánja meg életének összes bűneit és sietek feloldozni.

Arra sincs időm, hogy a virrasztó embereket beszólítsam, mert meg kell előznöm a halált, míg az öntudat el nem alszik.

- Magához tudná-e még venni az Úrjézust?

Alig észrevehetően igent int és a véres szájnak átnyujtom a viatikumot.

«Accipe frater... Vedd, testvérem, az útravalót...»

A száj hatalmas rándulásán látom, hogy lenyelte. Melle a kínoktól megdudorodik, bajsán sós verejtékgöngyök csillognak és alig hallható szó hagyja el ajkát:

- Azt az öt forintot... tessék...

Ereje elhagyta. Melléje roskadok és átölelem.

- Azzal az öt forinttal Ferenckének új bocskorkát, Márikának kicsi réklit veszek... Értette-e?

A haldokló elmosolyodik és megnyugszik.

A csengettyűvel jelt adok. Az emberek újra bejönnek. Figyelmeztetem, hogy a haldoklónak az utolsó kenet szentségét adom most fel, mire zajosan letérdelnek.

«Lépjen be a házba Krisztus, - csendül fel a hangom. -... Töltse be víg öröm, termékeny szeretet... Fussanak a démonok... Jöjjenek a béke angyalai...»

De nincs idő az imádkozásra. Ujjamat a szent olajba mártva, keresztalakkal jelölöm a haldokló szemhéjjait:

«Ezen szent kenet és saját legkegyelmesebb könyörülete által bocsássa meg neked az Úr, amit látás által vétkeztél.»

A szemek zárva maradnak.

A füleket kenem meg és többé nem hallanak.

Az orr két szárnya többé nem repes, mihelyt megérintem.

A száj a ráhintett kereszt után örök némaságba dermed.

A kezek is meghalnak érintésemre...

A lábak kihülnek...

Az ember meghalt...

Uram, irgalmazz nekünk!...

(Kolozsvár)